



اثربخشی بسته‌ی آموزشی الگوی رفتار والدینی بر اساس تجارب زیسته والدین دارای فرزند تیزهوش بر توانمندی شناختی کودکان پیش از دبستان دارای هوشبهر متوسط

گروه روانشناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
دانشیار، گروه روانشناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
استاد، گروه روانشناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
دانشیار، گروه روانشناسی و آموزش کودکان با نیازهای ویژه، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

جمیله خدادادی ^{id}

احمد عابدی* ^{id}

مختار ملک پور ^{id}

امیر قمرانی ^{id}

a.abedi@edu.ui.ac.ir

ایمیل نویسنده مسئول:

پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۱۳

دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۲۱

فصلنامه علمی پژوهشی خانواده درمانی کاربردی

شاپا (الکترونیکی) ۲۴۳۰-۲۷۱۷
<http://Aftj.ir>

دوره ۴ | شماره ۴ پیاپی ۱۸ | ۵۳۶-۵۵۲
پاییز ۱۴۰۲

نوع مقاله: پژوهشی

به این مقاله به شکل زیر استناد کنید:
درون متن:

(خدادادی و همکاران، ۱۴۰۲)

در فهرست منابع:

خدادادی، جمیله، عابدی، احمد، ملک پور، مختار، و قمرانی، امیر. (۱۴۰۲). اثربخشی بسته‌ی آموزشی الگوی رفتار والدینی بر اساس تجارب زیسته والدین دارای فرزند تیزهوش بر توانمندی شناختی کودکان پیش از دبستان دارای هوشبهر متوسط. *خانواده درمانی کاربردی*. ۴ (۴)، ۵۳۶-۵۵۲.

چکیده

هدف: هدف از این پژوهش بررسی اثر بخشی بسته آموزشی الگوی رفتار والدینی بر اساس تجارب زیسته والدین دارای فرزند تیزهوش بر توانمندی شناختی کودکان پیش از دبستان دارای هوشبهر متوسط بود. **روش پژوهش:** پژوهش کاربردی بود و از روش آزمایشی (گروه آزمایش و کنترل) استفاده شد. جامعه آماری را کلیه والدین دارای فرزند پیش از دبستان و فرزندانشان در شهر اراک در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ تشکیل دادند. تعداد ۲۰ نفر از والدین و فرزندانشان (۹ دختر و ۱۱ پسر) به صورت تصادفی از یک مرکز پیش دبستانی جامع انتخاب شدند و در دو گروه آزمایش و کنترل قرار گرفتند. از مقیاس هوشی تهران-استنفورد-بینه برای سنجش توانمندی شناختی کودکان استفاده شد. سپس والدین گروه آزمایش ۱۳ جلسه آموزش دریافت کردند. در پایان پس آزمون روی همه دانش آموزان اجرا شد. داده‌ها با استفاده مدل آماری تحلیل کوواریانس و در محیط SPSS نسخه ۲۶ تحلیل شدند. **یافته‌ها:** یافته‌ها نشان داد بسته آموزشی بر هوشبهر غیرکلامی ($P < 0.05, F = 11/85$)، هوشبهر کلامی ($P < 0.05, F = 9/93$)، هوشبهر کل ($P < 0.05, F = 14/12$)، استدلال سیال ($P < 0.05, F = 10/43$)، دانش ($P < 0.05, F = 9/33$)، استدلال کمی ($P < 0.05, F = 9/38$)، پردازش دیداری-فضایی ($P < 0.05, F = 9/70$) و حافظه فعال ($P < 0.05, F = 9/26$) اثر مثبت داشته است. **نتیجه‌گیری:** در سنین طلایی، با آموزش والدین و غنی سازی محیط، می‌توان روی رشد توانمندی‌های شناختی کودکان و پیامدهای مثبت آن اثر مثبت گذاشت.

کلیدواژه‌ها: الگوی رفتار والدینی، تجربه زیسته، توانمندی شناختی.

مقدمه

توسعه‌ی اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی در هر جامعه مستلزم تربیت اجتماعی افراد متفکر، سازنده و کارآمد است. وجود نیروهای انسانی با استعداد، تیزهوش و متخصص یکی از شاخص‌های توسعه‌یافتگی در هر کشور است (افروز، یزدان‌پناه و کریمیان، ۱۳۹۱). لذا توجه به کودکان به عنوان مهم‌ترین سرمایه‌های یک جامعه اهمیت بسزایی دارد. از نیمه دوم قرن هفدهم و اوائل قرن هجده، شاهد تغییراتی در نظام آموزشی کشورها هستیم. کودک و عالم کودکی، استعدادها، رغبت‌ها و نیازهای او مورد توجه قرار گرفت. البته نقش تحقیقات مختلف دانشمندان در این خصوص را نباید نادیده گرفت. از جمله می‌توان به تحقیقات ارزشمند پیازه درباره‌ی رشد ذهنی و فعالیت‌های روانی کودک اشاره کرد. اوائل سال‌های هزار و نهمصد را می‌توان سال‌های توسعه آموزش و پرورش در دوران کودکی قلمداد کرد. دوران کودکی زمان مناسب یادگیری و شکل‌گیری مهارت‌های تازه و آماده شدن برای بلوغ است (سیاسی، شهنی ییلاق و باقری، ۱۳۸۸).

در گذشته اعتقاد بر این بود که هوش و رشد شناختی ارثی است اما در حال حاضر و در نظریه‌ی عرضی هوش، هوش را قابل تغییر و افزایشی می‌دانند (هادی‌پور، جمهری و احدی، ۱۳۹۴). تغییرات به وجود آمده در خصوص طبیعت هوش تاثیر مستقیمی بر فعالیت‌های آموزشی گذاشته است و در ارتباط با تیزهوشی تغییرات از دیدگاه ایستا، مطلق و جهانی به سمت عوامل فرهنگی، حمایت‌های محیطی و غیره بوده است. در مدل تیزهوشی گاردنر و مدل سیکزنت میهالی بر اهمیت محیط در رشد هوش تاکید شده است. امروزه اعتقاد بر این است که محیط تاثیر به‌سزایی بر توانایی‌های شناختی و هوشی دارد. ساده‌ترین نشانه این مسئله، پدیده فلین^۱ است. اثر فلین عبارت است از افزایش فزاینده نمرات آزمون‌های هوشی در طی زمان. این اثر برای آن‌ها که می‌پنداشتند هوشبهر مفهومی ایستا و نامتغیر می‌باشد، بسیار شگفت‌آور است. تحقیقات مربوط به اثر فلین افزایش حداقل پانزده نمره ضریب هوشی به ازای هر نسل در آزمون‌های هوشی را در تمام دنیا نشان می‌دهد. این تاثیر باید محیطی باشد زیرا بطور قطع یک جریان موفقیت آمیز جهش‌های ژنتیک نمی‌تواند چنین تاثیری را در این زمان کوتاه اعمال کند (استرنبرگ، جاروین و گریگورنکو، ترجمه عابدی و شعرفاف، ۱۳۹۳). توانایی‌های شناختی عبارتند از فرایندهای عصبی درگیر در اکتساب و نگهداری اطلاعات. این توانایی‌ها رابط بین رفتار و ساختار مغز بوده و گستره وسیعی از توانایی‌ها از قبیل برنامه ریزی، توجه، بازداری پاسخ، حل مساله، انجام همزمان تکالیف و انعطاف‌پذیری شناختی را در بر می‌گیرد (نجاتی، ۱۳۹۲). افراد به کمک رشد شناختی خود یاد می‌گیرند، فکر می‌کنند و به یاد می‌آورند و این رشد می‌تواند تحت تاثیر محیط قرار بگیرد (ملک‌پور و نسائی‌مقدم، ۱۳۹۳). توانمندی شناختی بر عملکرد تحصیلی اثر گذار است. در ضمن نقص در کارکردهای شناختی با اثر منفی بر عملکردهای روزانه، موجب افت کیفیت زندگی می‌شود (شوشتری، ملک‌پور، عابدی و قمرانی، ۱۳۹۵).

از سویی دیگر بسیاری دوره کودکی را سنین حساس رشد و طلایی یادگیری نامیده‌اند و اعتقاد دارند اثرات آموزش، یادگیری و محیط در این دوران می‌تواند سال‌های بعد را تحت تاثیر قرار دهد. به عبارتی می‌توان گفت آنچه در سال‌های نخستین زندگی و دوران پیش دبستانی آموخته می‌شود، پایدارتر است و به آسانی

از بین نمی‌رود (قاسم‌تبار، مفیدی، زاده‌محمدی و قاسم‌تبار، ۱۳۹۰). پنج سال اول زندگی نقش مهمی در رشد جسمانی، اجتماعی، شناختی و رشد زبان دارد. غنی‌سازی محیط در این سنین به علت انعطاف پذیری بالای مغز باعث افزایش تغییرات شاخه‌های دندریتی و تولید سیناپس‌های جدید می‌شود (غنائی چمن‌آباد و کارشکی، ۱۳۹۰؛ ملک‌پور، ۱۳۹۳). طبق پژوهش‌های مختلف، ظرفیت انعطاف پذیری مغز کودکان در مقایسه با بزرگسالان بیشتر است (جونستون، ۲۰۰۴) و آموزش‌های زود هنگام در توسعه ابعاد مختلف رشد کودکان اثرات مثبت دارد و رشد مهارت‌های مختلف در کودکی برای رشد مهارت‌های بعدی مهم می‌باشد (برینهولت و هولم، ۲۰۲۰) و والدین در این بین نقش مهمی را ایفا می‌کنند (تز-کینگ، فیشر، لن او و کیلو، ۲۰۲۰).

پژوهش‌ها نشان داده است که شرکت در برنامه‌های آموزش زود هنگام می‌تواند باعث کسب نمرات بالاتر در خروجی‌های تحصیلی شود (هورتون، ۲۰۱۹) و یا اثر مستقیم و غیر مستقیم برنامه‌های آموزش زود هنگام در سلامتی، موضوعی است که در سال‌های اخیر به آن پرداخته شده و حتی پیشنهاد شده است که آموزش‌های والدگری از دوره بارداری شروع شود (فریدمن-کراس، برنشتاین و بارنت، ۲۰۱۹). حتی ارتباط مثبتی بین حضور در پیش‌دبستانی با موفقیت‌های بعدی از جمله نرخ استخدام، درآمد و غیره (کوکجا، ۲۰۱۹) و یا بین محیط کودکی و خواندن در مهد کودک (مودست، ۲۰۱۶) گزارش شده است. با توجه به مطالب بالا می‌توان به اهمیت دوره کودکی، آثار ماندگار غنی‌سازی محیط کودک و نقش والدین در این بین پی برد. آموزش والدین در خصوص چگونگی غنی‌سازی محیط رشدی کودک می‌تواند بسیار موثر باشد. رفتار و نگرش والدین، کمیت و کیفیت علایق آن‌ها و نحوه تعامل آن‌ها با فرزندانشان در رشد توانایی کودکان موثر است (افروز، یزدان‌پناه و کریمیان، ۱۳۹۱). محیط خانوادگی شاد و مثبت (قدرتی، افروز، شریفی درآمدی و هومن، ۱۳۹۰)، رابطه مناسب والدین-کودک (شکوهی یکتا، اکبری زردخانه و سهراب‌پور، ۱۳۹۴)، ساختار خانواده، تعامل خانوادگی، وضعیت اجتماعی و اقتصادی و غیره از جمله عوامل مثبت در پرورش توانمندی‌های کودک است. حال این سوال مطرح است که چه آموزش‌هایی به والدین و بخصوص مادر باید داد که محیط خانه غنی شده و باعث رشد توانمندی شناختی در کودک شد؟ و یا گاهی اوقات والدین به دنبال باهوش‌تر شدن فرزندانشان خود هستند و به متخصصان جهت آگاه شدن در این زمینه مراجعه می‌کنند. برای پاسخ به این سوال ابتدا به بررسی پژوهش‌های مختلف پرداخته شد. پژوهش‌ها در داخل کشور در خصوص راه‌های افزایش هوش و توانمندی شناختی بسیار پراکنده و اغلب تک‌متغیره بود. گاه به بررسی اثر یک متغیر در افزایش هوش‌بهر و گاهی هم به اثر آموزش‌ها روی والدین پرداخته شده بود. به عنوان مثال شکوهی یکتا، پرنده و درگاهی (۱۳۹۵) بسته‌ای تحت عنوان کودک متفکر طراحی و اثر آموزش این بسته به والدین کودکان پیش‌دبستانی و کلاس اول را بر سبک‌های تربیتی و تعامل والد-کودک بررسی کردند. نتایج نشان داد که این بسته بر متغیرهای ذکر شده اثر مثبت داشته است. و یا مظلوم و رحیم‌زاده (۱۳۹۹) در پژوهش خود با عنوان «بازخورد والدین به سواد و مهارت‌های شناختی در کودکان پیش‌دبستانی» به این نتیجه رسیدند که محیط غنی و باسواد در خانواده که شامل: اهل مطالعه بودن والدین، داشتن اشتراک مجله و غیره می‌باشد، می‌تواند ۲۴٪ از واریانس مهارت‌های شناختی (چهارده درصد از مهارت خواندن و نوشتن، ده درصد از مهارت ریاضی) را بعدها در کودکان

تبیین کند و این دلالت بر نقش محیط بر پرورش توانایی‌های شناختی است. پژوهش سیفی و سعادت‌مند (۱۳۹۶) به بررسی نقش بازی‌های وانمودی در افزایش هوش دیداری- فضایی پرداخته و نشان داده است که این بازی‌ها می‌تواند باعث رشد کودک در زمینه دیداری- فضایی شود. غنائی چمن آباد و کارشکی (۱۳۹۰) نشان دادند که آموزش حرکات ورزشی می‌تواند باعث رشد هوش شود و در پژوهشی دیگر به علی اکبری، علیپور و درنجفی شیرازی (۱۳۹۳) نشان دادند که قصه‌گویی می‌تواند باعث رشد هوش کلامی شود. نتایج این پژوهش‌ها حاکی از آن است که با غنی‌سازی محیط می‌توان روی توانمندی شناختی اثر مثبت گذاشت. در خارج از کشور گانزاج (۲۰۰۰) نشان داد که توانایی‌های شناختی در کودکان با آموزش به مادران ارتباط مثبت دارد. انگر و هاینک (۲۰۱۰) نشان دادند که مهارت‌های شناختی افراد به توانایی‌های والدین ارتباط دارد. این تحقیق اهمیت سرمایه‌گذاری والدین بر توانمندی شناختی کودکان را مطرح می‌کند. بایفورد، کوه و ریچارد (۲۰۱۲) نشان دادند که سه عامل محیط هوشمندانه در خانه، آرزوها و خواسته‌های والدین و تحریک شناختی کودکان روی رشد شناختی کودکان اثر مثبت دارد و انضباط اجباری بر رشد شناختی اثر منفی دارد. ریندرمن، هونگ و بومیسستر (۲۰۱۳) در پژوهش خود با عنوان «توانمندی شناختی، والدگری و آموزش در ویتنام و آلمان» به این نتیجه رسیدند که با وجود نبود تفاوت بین دو کشور در میانگین‌ها، اما خانواده‌های آلمانی بیشتر کتاب می‌خواندند و بچه‌های آن‌ها کتاب‌های بیشتری داشتند. سطح آموزشی والدین، تعداد کتاب‌ها، میزان آموزش، درآمد والدین و غیره با هوش کودکان ارتباط دارد. تریتم، موریس، ویلیامسون، گرادو و لورین (۲۰۱۹) در پژوهش خود با عنوان «تجارب نامطلوب دوران کودکی، والدگری و کارکردهای اجرایی» نشان دادند که والدگری غلط، سخت‌گیرانه می‌تواند روی حافظه کاری، انعطاف‌پذیری شناختی و کنترل بازداری کودکان اثر منفی داشته باشد. لیرا، آپلبوم، میدو و لوین (۲۰۱۹) نشان دادند که تعاملات کتابخوانی زودهنگام بین والدین و کودک در سنین یک تا دو سال و نیم می‌تواند خروجی سواد و زبان را در مدرسه ابتدایی پیش‌بینی کند. پرایم، وید و گونزالس (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «ارتباط بین توانایی‌های کلامی مادر و کودک: اثر غیر مستقیم از طریق پاسخگویی مادر» نشان دادند که پاسخگویی کلامی مادر به کودک، می‌تواند باعث رشد حوزه کلامی در کودک شود. وی، یان و هونگ ینگ (۲۰۲۰) در پژوهش خود نشان دادند که هوشبهر غیرکلامی، حافظه کاری، تخمین غیرکلامی و کلامی، پایگاه اجتماعی- اقتصادی خانواده و انتظاراتی که در خصوص ریاضی والدین از فرزندان دارند، در پیشرفت زودهنگام ریاضی در کودکان نقش دارند و محیط خانه مبتنی بر ریاضی و حساب می‌تواند سرعت رشد کودک را پیش‌بینی کند.

تحلیل پژوهش‌ها در خصوص چگونگی رشد توانمندی‌های شناختی در کودکان و غنی‌سازی محیط، بخصوص در داخل کشور، نشان از این دارد که غالب پژوهش‌ها تک متغیره بوده و به بررسی نقش یک عامل در افزایش هوش پرداخته‌اند و اغلب این عوامل توسط پژوهشگران انجام شده است. نبود یک راهنمای جامع و در عین حال ساده و کاربردی که والدین با مراجعه به آن و با کمترین هزینه بتوانند یک محیط غنی برای رشد کودک خود فراهم نمایند، کاملاً احساس می‌شود. پژوهشگران در یک مطالعه کیفی به بررسی تجارب زیسته والدین دارای فرزند تیزهوش پرداخته و پس از تحلیل نتایج آن، یک بسته‌ی آموزشی الگوی رفتار والدینی آماده کرده‌اند. در ادامه و در این پژوهش به بررسی اثربخشی آموزش این بسته به والدین دارای فرزند پیش‌دستانی دارای هوش متوسط پرداخته‌اند. نتایج مثبت حاصل از این

پژوهش در خصوص اثربخشی بسته مذکور می‌تواند نویدبخش والدین برای چگونگی غنی سازی محیط خانه برای رشد شناختی کودکان به زبانی ساده، کاربردی و با کمترین هزینه باشد. لذا پژوهش حاضر با هدف پاسخگویی به سؤال زیر انجام شد:

۱. آیا بسته‌ی آموزشی الگوی رفتار والدینی بر اساس تجارب زیسته والدین دارای فرزند تیزهوش بر توانمندی شناختی کودکان پیش از دبستان دارای هوشبهر متوسط اثربخش است؟

روش پژوهش

در این پژوهش که در دسته پژوهش‌های کاربردی بود، از روش نیمه آزمایشی، پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل استفاده شد. جامعه این پژوهش کلیه والدین دارای فرزند زیر شش و فرزندان‌شان در مقطع پیش از دبستان در سال ۱۴۰۰-۱۳۹۹ در شهر اراک بود. روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بوده است. با توجه به شیوع ویروس کرونا، تنها یک مرکز پیش دبستان جهت اجرای این پژوهش با پژوهشگران همکاری نموده که دارای چند کلاس پیش از دبستان بودند. دانش‌آموزان به صورت تصادفی از این کلاس‌ها انتخاب شدند. حجم نمونه در ابتدای پژوهش ۳۰ نفر در نظر گرفته شد که به دو گروه آزمایش و کنترل تقسیم شدند. اما در پایان و به علت شیوع پیک پنجم کرونا، در مرحله پس‌آزمون تعداد ۱۰ نفر از والدین همکاری نکردند و برای اجرای پس‌آزمون علیرغم در نظر گرفتن پروتکل‌های بهداشتی مراجعه نکردند. نتایج جاصل مربوط به ۱۰ نفر در گروه آزمایش و ۱۰ نفر در گروه کنترل می‌باشد. معیارهای ورود به پژوهش، تحصیل دانش‌آموز در مقطع پیش از دبستان، رضایت والدین برای شرکت در این پژوهش، داشتن بهره هوشی متوسط در مقیاس هوشی بود. معیار خروج از پژوهش غیبت بیش از دو جلسه در جلسات آموزشی بود. در این پژوهش ابتدا آگاهی‌های لازم در خصوص اهداف این کار و روال آن توضیح داده شد و در صورت رضایت کتبی والدین از دانش‌آموز تست هوش گرفته می‌شد. به والدین اطمینان داده شد که اطلاعات آن‌ها محرمانه خواهد ماند و هر زمان که تمایل نداشته باشند، می‌توانند از پژوهش خارج شوند.

ابزار پژوهش

۱. **مقیاس هوشی تهران - استنفورد - بینه.** این مقیاس توسط روید در سال ۲۰۰۰ ساخته شد و در سال ۱۳۸۷ توسط افروز و کامکاری در ایران هنجار شد. مقیاس دارای سه دفترچه می‌باشد. در کل پنج شاخص و هر شاخص در دو بخش کلامی و غیرکلامی سنجیده می‌شود. استدلال سیال، دانش، استدلال کمی، پردازش دیداری- فضایی و حافظه فعال پنج بخش مورد سنجش هستند و در نهایت این پنج بخش تبدیل به پنج هوشبهر می‌شود و سه هوشبهر غیرکلامی، کلامی و کل هم ارائه می‌شود. در مجموع هشت هوشبهر از اجرای این مقیاس حاصل می‌شود. کتابچه اول این مقیاس یک برآورد کلی از فرد به دست می‌دهد و سطح شروع برای کتابچه دو و سه را نیز مشخص می‌کند. کتابچه شماره دو عملکرد غیرکلامی و کتابچه شماره سه عملکرد کلامی را می‌سنجد. اعتبار این مقیاس با تاکید بر تجانس درونی در زمینه هوشبهر کل از ۰/۹۵ تا ۰/۹۸ و برای هر شاخص از ۰/۹۰ تا ۰/۹۲ و برای هر ده خرده‌آزمون از ۰/۸۴ تا ۰/۸۹ متغیر است. مطالعات اعتبار بین آزمونگران و آزمون- بازآزمون معرف تجانس درونی و ثبات این

آزمون است. زیرا تمامی مقادیر بالای ۰/۷۵ می‌باشد. به عبارتی دیگر در حیطة اعتبار این مقیاس با استفاده از روش دو نیمه کرئن و تصحیح با فرمول اسپیرمن- براون، ضرایب اعتبار برای نمرات مقیاس کل ۰/۹۸، غیر کلامی ۰/۹۵ و کلامی ۰/۹۶ به دست آمد که همگی از منظر روانسنجی مطلوب می‌باشند (حسینی، شکرزاده و کامکاری، ۱۳۹۷). در ایران ویژگی‌های روانسنجی مطابق با نسخه اصلی به دست آمده است (کامکاری، ۱۳۹۷).

۲. بسته‌ی آموزشی بر اساس تجارب زیسته والدین دارای فرزند تیزهوش پیش‌دبستانی. این بسته بر اساس تجارب زیسته والدین دارای فرزند تیزهوش در مقطع پیش از دبستان حاصل شده است. والدین این کودکان پس از شناسایی، مورد مصاحبه‌های طولانی قرار گرفته و نتایج حاصل از مصاحبه‌ها پس از تحلیل و استخراج مضامین اصلی و فرعی و تأیید متخصصان حوزه هوش، روانشناسی و تعلیم و تربیت، تبدیل به بسته‌ی آموزشی در قالب ۱۳ جلسه‌ی یک ساعته شده است. استخراج این بسته حاصل بخش اول رساله دکتری نویسنده اول این مقاله است (خدادادی، عابدی، ملک‌پور و قمرانی، ۱۴۰۱).

جدول ۱. خلاصه جلسات آموزشی

جلسه	عنوان جلسه	هدف
۵		
۱	کنترل فضای روانی داخل خانواده	بررسی اهمیت کیفیت تعاملات بین زن و شوهر، آرامش داخل خانواده و ارتباط روانی صحیح والدین با فرزندان
۲	اصول پرورش فرزند	بررسی اصول فرزند پروری به شیوه مثبت، افزایش اعتماد به نفس در کودکان و شیوه‌های حل تعارض با کودکان
۳	اصول مراقبت‌های فیزیولوژیک	بررسی اصول بهداشتی و مراقبت از تغذیه، جسم و خواب کودکان
۴	مسئولیت در خانه	تشریح اهمیت درگیر کردن کودکان در کارهای خانه، نظافت، آشپزی و خرید در راستای افزایش هوش
۵	تقویت ارتباطات اجتماعی	تشریح نقش تعاملات اجتماعی با دوستان، اقوام، سفرهای کوتاه درون شهری در افزایش اطلاعات کودکان
۶	اصول درگیری با کتاب	تشریح اهمیت کتاب خوانی خود والدین، انواع کتب مورد استفاده برای کودکان و نحوه استفاده از کتاب در راستای تقویت حافظه کلامی - شنیداری و زبان بیانی و درکی
۷	تقویت کلامی سازی	آموزش چگونگی تحریک کردن کودکان برای حرف زدن، شیوه‌ها و نقش والدین
۸	رشد تفکر و مفاهیم	ارائه بازی‌هایی که به رشد شکل‌گیری مفاهیم کمک می‌کند، آموزش شیوه‌های حل مساله به کودکان، نحوه برنامه ریزی و رشد آینده نگری در کودکان
۹	بازی ها	آموزش والدین در خصوص بازی‌های هیجانی، بازی با انواع وسایل ساده و اجرای نمایش و نقش آن در افزایش هوش
۱۰	آموزش‌های رسمی	آموزش والدین با انواع بازی‌ها و روش‌هایی که به صورت غیر رسمی پیش نیازهای ریاضی، خواندن و نوشتن را تقویت می‌کند
۱۱	فعالیت‌های ادراکی- حرکتی	آموزش والدین در خصوص مهارت‌های حرکتی درشت، ظریف، مهارت‌های ادراک دیداری و شنیداری
۱۲	خلاقیت	آموزش ساخت وسایل مختلف با دورریختنی‌ها به والدین جهت اجرا در منزل

۱۳ طبیعت و نقش آن پرداختن به اهمیت پرورش گل و گیاهان در منزل، کشاورزی، آشنایی با حیوانات و... به عنوان مثال وقتی بچه‌ها خودشان دانه‌ای را در خاک می‌کارند، ضمن افزایش اطلاعات عمومی، مهارت‌های حرکتی ظریف نیز در آن‌ها تقویت می‌شود.

شیوه اجرا. برای انجام این پژوهش ابتدا مجوزهای لازم از اداره آموزش و پرورش ناحیه یک شهرستان اراک گرفته شد. پس از مراجعه به پیش دبستانی، با مدیر مرکز هماهنگی‌های لازم به عمل آمد. دانش آموزان به صورت تصادفی انتخاب شدند. رضایت نامه جهت شرکت در پژوهش، اهداف پژوهش و مراحل کار به والدین داده شد. پس از کسب رضایت والدین، پیش آزمون روی ۳۰ دانش آموز اجرا شد. مادران گروه آزمایش در طی ۱۳ هفته مورد آموزش قرار گرفتند و در پایان پس آزمون اجرا شد. برای تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS نسخه ۲۶ آن استفاده شد. شاخص‌های آمار توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) و شاخص‌های آمار استنباطی (تحلیل کوواریانس) استفاده شد.

یافته‌ها

این پژوهش با هدف بررسی اثربخشی بسته‌ی آموزشی تهیه شده بر اساس تجارب زیسته والدین دارای دانش‌آموز پیش‌دبستانی تیزهوش بر توانمندی شناختی کودکان پیش‌دبستان دارای هوشبهر متوسط انجام شد. یافته‌های این پژوهش حاصل از شرکت ۲۰ دانش‌آموز در مقطع پیش از دبستان است که از این تعداد ۹ نفر دختر (۴۵٪) و ۱۱ نفر پسر (۵۵٪) بودند. این دانش‌آموزان آموزش‌های پیش از دبستان را دریافت می‌کردند و با توجه به شیوع کرونا، دانش‌آموزان آموزش دیگری دریافت نکردند. آموزش به مادران ارائه شد و در بین مادران یک نفر دارای مدرک دکتری (۵٪)، دو نفر دارای مدرک فوق لیسانس (۱۰٪)، سه نفر دارای مدرک لیسانس (۱۵٪) و ۱۴ نفر دارای مدرک دیپلم (۷۰٪) بودند. با توجه به شیوع کرونا و همکاری تنها یک مرکز پیش از دبستان با پژوهشگران، با توجه به موقعیت مرکز پیش دبستانی، تعداد ۱۸ نفر از خانواده‌ها (۹۰٪) دارای وضعیت اجتماعی-اقتصادی مطلوب و تعداد ۲ خانواده (۱۰٪) دارای وضعیت متوسط بودند. والدین دو دانش‌آموز از هم جدا شده بودند و مابقی مشکلی در این زمینه نداشتند. در جدول شماره ۲ میانگین و انحراف استاندارد دو گروه آزمایش و کنترل در مرحله پیش آزمون و پس آزمون ارائه شده است.

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی متغیرهای مورد مطالعه در دو گروه

مولفه‌ها	گروه آزمایش		گروه کنترل	
	پیش آزمون	پس آزمون	پیش آزمون	پس آزمون
میانگین	۹۳/۴۰	۹۶/۱۰۰	۹۷/۶۰	۹۰/۴۰
انحراف	۶/۶۳	۷/۹۷	۶/۹۱	۷/۴۲
میانگین	۹۸	۱۲/۷۴	۹۹/۳۰	۹۲
انحراف	۹/۹۴	۱۲/۰۰	۵/۷۵	۴/۶۱

کلامی							
هوشبهر کل	۹۵/۲۰	۶/۸۲	۹۹/۲۰۰	۸/۹۲	۹۸/۴۰	۴/۹۷	۹۰/۶۰
هوشبهر	۹۴/۹۰	۱۰/۹۵	۹۲/۲۰۰	۱۴/۸۴	۹۹/۱۰	۹/۷۰	۸۵/۹۰
استدلال سیال							
هوشبهر دانش	۹۷/۶۰	۸/۷۸	۱۰۰	۹/۰۴	۹۹/۷۰	۷/۱۰	۹۴/۷۰
هوشبهر	۹۳/۸۰	۹/۳۴	۹۵/۲۰۰	۱۰/۵۲	۹۱/۷۰	۸/۲۸	۸۴/۴۰
استدلال کمی							
پردازش دیداری-فضایی	۵۰	۴/۵۲	۱۰۶/۲۰۰	۵/۹۲	۱۰۳	۷/۷۰	۹۹
پردازش دیداری-فضایی	۱۰۱						
هوشبهر حافظه فعال	۹۴/۱۰	۷/۳۵	۴۰۰	۸/۵۷	۱۰۰	۴/۹۰	۹۶/۹۰
حافظه فعال			۱۰۲				

همانطور که در جدول شماره دو نشان داده شده است بین میانگین نمرات پیش‌آزمون در دو گروه تفاوت چندانی مشاهده نمی‌شود. اما در میانگین پس‌آزمون دو گروه تفاوت وجود دارد، اما اینکه این تفاوت‌ها معنادار است یا خیر؟ و یا اثر بسته آموزش داده شده است؟ آیا بسته آموزش داده شده باعث بهبود نمرات توانمندی شناختی کودکان شده است؟ باید در ادامه به این سوالات پاسخ داد.

در ادامه برای تجزیه و تحلیل استنباطی داده‌ها از مدل آماری تحلیل کوواریانس استفاده شده است. قبل از استفاده از این مدل، باید پیش‌فرض‌های آن را بررسی نمود تا در صورت امکان از مدل کوواریانس استفاده کرد. در پیش‌فرض اول توزیع نرمال متغیر وابسته با آزمون شاپیرو-ویلکز مورد بررسی قرار گرفت که نتایج نشان از توزیع نرمال بود (در تمام متغیرها $p \geq 0.05$). در پیش‌فرض دوم همگنی واریانس‌ها با آزمون لون بررسی شد که نتایج نشان داد واریانس گروه‌ها از تجانس برخوردار است.

جدول ۳. نتایج آزمون لون در متغیرهای وابسته

متغیر	F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معناداری
هوشبهر غیر کلامی	۰/۵۳۶	۱	۱۸	۰/۴۷۴
هوشبهر کلامی	۰/۰۰۱	۱	۱۸	۰/۹۷۶
هوشبهر کل	۰/۱۸۷	۱	۱۸	۰/۶۷۰
استدلال سیال	۰/۰۸	۱	۱۸	۰/۷۷
دانش	۴/۱۰	۱	۱۸	۰/۰۵۸
استدلال کمی	۰/۲۱	۱	۱۸	۰/۵۶
پردازش دیداری-فضایی	۱/۴۸	۱	۱۸	۰/۲۳
حافظه فعال	۱/۳۴	۱	۱۸	۰/۲۶

در پیش فرض سوم و برای انجام تحلیل کوواریانس، باید شیب خط رگرسیون بین متغیر همپراش و وابسته درسطوح مختلف متغیر مستقل یکسان باشد. در واقع متغیرهای همپراش نباید با متغیر مستقل رابطه داشته باشند. برای بررسی این مفروضه، مقدار F تعامل بین متغیر همپراش و مستقل را در همه مولفه‌ها حساب کرده و با توجه به مقدار F محاسبه شده و سطوح معنی‌داری، می‌توان گفت که فرض صفر رد نشده است؛ با توجه به رعایت مفروضه‌های مدل آماری تحلیل کوواریانس، در ادامه داده‌های مربوط به این تحلیل ارائه می‌شود:

جدول ۴. نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیره بری تأثیر مداخله بر هوشبهر غیر کلامی، کلامی و نمره کل

منبع تغییرات	متغیرها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری	ضریب ایتم
گروه کلامی	هوشبهر غیر کلامی	۳۷۲/۴۲	۱	۳۷۲/۴۲	۱۱/۸۵	۰/۰۰	۰/۴۱
	هوشبهر کلامی	۶۱۴/۵۳	۱	۶۱۴/۵۳	۹/۹۳	۰/۰۰	۰/۳۶
	هوشبهر کل	۵۵۴/۰۸	۱	۵۵۴/۰۸	۱۴/۱۲۰	۰/۰۰	۰/۴۵

همانطور که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود بین دو گروه در مولفه‌های هوشبهر غیر کلامی، هوشبهر کلامی و هوشبهر کل تفاوت معنی‌دار وجود دارد. مقدار تأثیر بسته آموزشی بر مولفه‌های توانمندی شناختی به ترتیب ۰/۴۱، ۰/۳۶ و ۰/۴۵ است. این بدان معنی است که ۴۱، ۳۶ و ۴۵ درصد از تغییرات ایجاد شده در متغیرهای ذکر شده حاصل اثر بسته‌ی آموزشی اجرا شده می‌باشد. در ادامه برای بررسی سایر مولفه‌های توانمندی شناختی از تحلیل کوواریانس چند متغیره استفاده شده است که نتایج آن ارائه می‌شود:

جدول ۵. نتیجه آزمون ام باکس

آماره ام باکس	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	نسبت F	سطح معنی داری
۱۶/۴۶	۱	۱۳۰۴/۵۲	۰/۷۶	۰/۷۲

همانطور که جدول ۵ نشان می‌دهد فرضیه برابری ماتریس‌های واریانس-کوواریانس رعایت شده است.

جدول ۶. آزمون معنی داری تحلیل کوواریانس چند متغیره

نام آزمون	ارزش F	درجه آزادی	درجه آزادی خطا	سطح معنی داری	ضریب ایتم
لامبدای ویلکز	۷/۲۲	۵	۹	۰/۰۰۶	۰/۸۰۰

همانطور که نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد با حذف اثر متغیر همپراش، بسته‌ی آموزشی بر حداقل یکی از متغیرهای وابسته اثر مثبت داشته است. در ادامه به بررسی میزان اثر بر هر کدام از هوشبهرها می‌پردازیم:

جدول ۷. نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیره جهت بررسی اثر بسته آموزشی بر هوشبهرهای پنج گانه

منبع تغییرات	متغیرها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری	ضریب ایستا
گروه	استدلال سیال	۶۷۹/۰۱	۱	۶۷۹/۰۱	۱۰/۴۳	۰/۰۰۷	۰/۴۴۵
	دانش	۲۱۲/۱۳	۱	۲۱۲/۱۳	۹/۳۳	۰/۰۰۹	۰/۴۱۸
	استدلال کمی	۵۴۹/۵۰	۱	۵۴۹/۵۰	۹/۳۸	۰/۰۰۹	۰/۴۱۹
	پردازش دیداری-فضایی	۲۸۷/۰۵	۱	۲۸۷/۰۵	۹/۷۰	۰/۰۰۸	۰/۴۲۷
	حافظه فعال	۴۷۵/۲۵	۱	۴۷۵/۲۵	۹/۲۶	۰/۰۰۹	۰/۴۱۶

همانطور که جدول ۷ نشان می‌دهد بسته‌ی آموزشی بر استدلال سیال ($F = 10/43, P < 0/05$)، دانش ($F = 9/33, P < 0/05$)، استدلال کمی ($F = 9/38, P < 0/05$)، پردازش دیداری-فضایی ($F = 9/70, P < 0/05$) و حافظه فعال ($F = 9/26, P < 0/05$) اثر مثبت داشته است و میزان این اثر به ترتیب ۴۱٪، ۴۱٪، ۴۲٪ و ۴۱٪ بوده است.

جدول ۸. نتایج میانگین‌های تعدیل شده در پس آزمون

نام متغیر	میانگین گروه آزمایش	میانگین گروه کنترل
هوشبهر غیر کلامی	۹۷/۷۹	۸۸/۷۱
هوشبهر کلامی	۱۰۲/۶۶	۹۱/۵۳
هوشبهر کل	۱۰۰/۳۶	۸۹/۴۳
استدلال سیال	۹۶/۵۷	۸۱/۵۲
دانش	۱۰۲/۱۰	۹۳/۶۹
استدلال کمی	۹۶/۸۴	۸۲/۷۵
پردازش دیداری-فضایی	۱۰۷/۴۹	۹۷/۷۰
حافظه فعال	۱۰۵/۹۴	۹۳/۳۵

با توجه به نتایج جدول ۸ می‌توان گفت میانگین متغیرهای وابسته در گروه آزمایش، تحت تاثیر بسته‌ی آموزشی افزایش پیدا کرده است.

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف بررسی اثر بخشی بسته آموزشی الگوی رفتار والدینی بر اساس تجارب زیسته والدین دارای فرزند تیزهوش پیش دبستانی بر توانمندی شناختی کودکان پیش از دبستان دارای هوشبهر متوسط انجام شد. بسته آموزشی الگوی رفتار والدینی برخاسته از مصاحبه‌ها و تجارب زیسته والدین دارای فرزند تیزهوش بود. هدف این بود که آیا با کمک این بسته، غنی سازی محیط و آموزش والدین می‌توان باعث ارتقای توانمندی‌های شناختی در کودکان شد؟ نتایج نشان داد که بسته تهیه شده توانسته است بر مولفه‌های توانمندی شناختی اثر مثبت داشته باشد. تقویت توانمندی‌های شناختی از طریق آموزش والدین و غنی سازی محیط در تحقیقات دیگر نیز اثبات شده است و از این رو می‌توان گفت که نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات شکوهی یکتا، پرند و درگاهی (۱۳۹۵)، مظلوم و رحیم زاده (۱۳۹۹)، گانزچ (۲۰۰۰)، انگر و هاینک (۲۰۱۰)، بایفورد، کوه و ریچارد (۲۰۱۲) و ریندرمن، هونگ و بومیستر (۲۰۱۳)، تریتم، موریس، ویلیامسون، گرادو و لورین (۲۰۱۷)، پرایم، وید و گونزالس (۲۰۲۰) و وی، یان و هونگ بین (۲۰۲۰) همسو می‌باشد. در این تحقیقات به نقش والدین و به خصوص مادر در ارتقای رشد شناختی کودکان پرداخته شده است. در برخی نظریات مربوط به هوش و تیزهوشی، اهمیت محیط و نقش آن در رشد هوش مورد تاکید قرار گرفته است. به عنوان مثال در مدل تیزهوشی گاردنر، فراهم کردن تجارب متبلور و هیجان برانگیز برای کودک، می‌تواند او را به سمت تیزهوشی سوق دهد (استرنبرگ، ۱۳۹۳). در تبیین اینکه چرا بسته آموزشی تهیه شده، توانسته است باعث ارتقای توانمندی شناختی در کودکان شود، می‌توان به نکات زیر اشاره کرد:

سنین زیر شش سال، در روانشناسی با عنوان سنین حساس و طلایی شناخته می‌شود. آموزش و محیط غنی در این دوره می‌تواند آثار ماندگاری از خود بر جای بگذارد. محیط غنی به علت خاصیت انعطاف‌پذیری سلول‌های عصبی که در سنین پایین بیشتر است، روی تقویت مغز و تحریک سلول‌های عصبی تاثیر مثبت دارد. یکی از دلایلی که می‌توان برای تبیین نتایج این پژوهش استفاده کرد این است که والدین آموختند در این رده سنی، بدون پرداخت هزینه‌ی بالا و با روش‌هایی کاملاً ساده و کاربردی با کودک خود تعامل داشته باشند و با بازی‌های ساده زمینه برای رشد او را فراهم نمایند. از سویی دیگر نگاهی به مولفه‌های آموزش داده شده نشان می‌دهد که آموزش این مولفه‌ها به صورت غیر مستقیم باعث پرورش هوش شده است. در جلسات ابتدایی آموزش والدین، آموزش‌ها پیرامون امنیت روانی و عاطفی والدین و فرزندان بود. والدین گروه آزمایش از این جلسات و نقش آن‌ها در کاهش مشاجرات در خانواده و به دنبال آن آرامش روانی فرزندان استقبال نمودند. در تحقیقات مختلف نیز اهمیت فضای آرام خانواده، لزوم هماهنگی بین والدین در تربیت فرزندان و تاثیر مثبت آن‌ها در رشد فرزندان تأیید شده است (قدرتی و همکاران، ۱۳۹۰؛ شکوهی یکتا، اکبری زردخانه و سهراب‌پور، ۱۳۹۴). در قسمت تعامل با کتاب، نحوه خواندن کتاب داستان برای والدین آموزش داده شد. دقت به تصاویر کتاب و قصه‌گویی از روی تصاویر می‌تواند باعث ارتقای دقت دیداری و مهارت‌های کلامی شود. بازگو کردن داستان از زبان کودک می‌تواند باعث رشد حافظه شنیداری شود. تحلیل داستان و نتیجه‌گیری از آن می‌تواند باعث رشد استدلال و

مهارت‌های تفکر در کودکان شود. اهمیت کتاب، کتابخوانی و نقش والدین در این خصوص و پیامد آن در رشد شناختی در تحقیقات مختلفی که در قسمت مقدمه به آن اشاره شد، اثبات شده است. یکی از مواردی که در قسمت فعالیت‌های ادراکی- حرکتی به والدین آموزش داده شد، تقویت مهارت‌های ادراک شنیداری- حرکتی بود که با کمک آهنگ‌های کودکانه و حرکات ورزشی با این آهنگ‌ها انجام شد. در تحقیق غنائی چمن آباد و کارشکی (۱۳۹۰) نیز می‌توان نتایج موید این بند از آموزش را یافت که حرکات موزون ورزشی می‌تواند باعث ارتقای هوش و توانمندی شناختی شود. در مجموع می‌توان گفت که تمام ۱۳ جلسه به نوعی پرورش هوش را به صورت غیر مستقیم مورد توجه قرار داده است. با اندکی تغییر در سبک رفتار با کودکان، می‌توان ضمن پرورش هوش، باعث بهبود مهارت‌های زندگی در آن‌ها شد. از سویی دیگر با توجه به اینکه این سنین، طلایی محسوب می‌شوند، می‌توانند آثار ماندگاری در رشد کودک از خود بر جای بگذارند. این پژوهش مانند سایر پژوهش‌ها محدودیت‌هایی داشته است. محدود به شهر اراک و اجرای پژوهش در مقطع پیش از دبستان و از سویی دیگر بروز پاندمی کرونا و به دنبال آن عدم همکاری برخی والدین برای مراجعه حضوری جهت آموزش و یا اجرای آزمون‌ها از جمله محدودیت‌های این پژوهش بودند؛ پیشنهاد می‌شود با توجه به یافته‌های مثبت پژوهش و محدودیت‌های ذکر شده، پژوهش در شهرهای مختلف و با نمونه‌های بیشتر تکرار و پس از اطمینان از نتایج، بسته‌ی تهیه شده در قالب واحد کار آموزش به والدین در برنامه‌های مراکز پیش از دبستان و مهدهای کودک قرار گیرد و مراکز الزام به آموزش هم پدر و هم مادر داشته باشند. همچنین اثر بخشی این بسته با بسته‌های تهیه شده در سایر کشورها مقایسه شود.

موازین اخلاقی

در این پژوهش موازین اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوص و رازداری رعایت شد. شرکت کنندگان در خصوص خروج از پژوهش مختار بودند و به گروه گواه اعلام شد در صورت تمایل می‌توانند آموزش‌های ارائه شده به گروه آزمایش را دریافت کنند.

سپاسگزاری

از همکاری مدیریت، مربیان، والدین و دانش آموزان مرکز پیش دبستانی سما در شهر اراک کمال تشکر و قدردانی را داریم.

مشارکت نویسندگان

همه نویسندگان در پژوهش حاضر نقش یکسان و برابری داشتند.

تعارض منافع

این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد

منابع

- افروز، غلامعلی، یزدان پناه، جمیل، و کریمیان، حیدر. (۱۳۹۱). اثربخشی برنامه دانش‌افزایی مادران بر خلاقیت کودکان تیزهوش. *فصلنامه راهبردهای آموزش*. ۵ (۱): ۴۵-۵۰.
- بارکلی، راسل. (۱۳۹۴). *آموزش کودکان با نقص توجه-بیش‌فعالی*. احمد عابدی و عادلہ شعراف. اصفهان: کاوشیار.
- حجازی، الهه. (۱۳۸۲). برداشت کودکان و نوجوانان از مفهوم هوش: تحول نظریه ضمنی هوش. *مجله روانشناسی و علوم تربیتی*. ۳۳ (۲): ۷۱-۱۰۸.
- خدادادی، جمیله، عابدی، احمد، ملک‌پور، مختار، و قمرانی، امیر. (۱۴۰۱). تدوین بسته‌ی آموزشی رفتار والدینی بر اساس تجارب زیسته والدین دارای فرزند پیش‌دبستانی تیزهوش. *مجله روانشناسی*. ۲۶ (۳): ۲۱۲-۲۲۱.
- سپاسی، حسین، شهنی بیلاق، منیجه، و باقری، صرفناز. (۱۳۸۸). مقایسه عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پایه‌ی اول دبستان بر حسب جنسیت و آموزش‌های پیش‌دبستانی با کنترل هوش. *مجله علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز*. ۱۶ (۲): ۹۳-۱۱۲.
- سیفی، فرزانه، و سعادت‌مند، زهره. (۱۳۹۶). تاثیر بازی‌های وانمودی بر هوش دیداری-فضایی کودکان پیش‌دبستانی. *فصلنامه مطالعات پیش‌دبستان و دبستان*. ۳ (۹): ۸۳-۹۸.
- شکوهی یکتا، محسن، اکبری زردخانه، سعید، و سهراب پور، غلامرضا. (۱۳۹۴). اثربخشی کارگاه آموزشی کودک اندیشمند بر شیوه‌های فرزند پروری والدین و مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی. *فصلنامه سلامت روانی کودک*. ۱۵ (۳): ۴۵-۵۳.
- شکوهی یکتا، محسن، پرند، اکرم، و درگاهی، محبوبه. (۱۳۹۵). مداخله‌های پیشگیرانه خانواده محور: تاثیر بر روابط والد-کودک و روش‌های تربیتی والدین. *فصلنامه سلامت روانی کودک*. ۳ (۲): ۶۳-۵۵.
- شوشتری، مژگان، ملک‌پور، مختار، عابدی، احمد، و قمرانی، امیر. (۱۳۹۵). بررسی اثربخشی برنامه هوش موفق استرنبرگ بر حافظه فعال و کارکردهای اجرایی کودکان تیزهوش پیش‌دبستانی. *فصلنامه کودکان استثنایی*. ۱۶ (۳): ۱۴-۵.
- علی اکبری، مهناز، علیپور، احمد، و درنجفی شیرازی، مهناز. (۱۳۹۳). اثر بخشی قصه‌گویی بر مولفه‌های هوش اخلاقی کودکان دختر پیش‌دبستانی در شهر اصفهان. *دو فصلنامه علمی-پژوهشی شناخت اجتماعی*. ۲ (۶): ۳۳-۴۳.
- غنائی چمن‌آباد، علی، و کارشکی، حسین. (۱۳۹۰). تاثیر حرکات موزون ورزشی بر هوش عینی کودکان پیش‌دبستانی. *پژوهش‌های روان‌شناسی بالینی و مشاوره*. ۱ (۱): ۱۶۷-۱۷۸.
- قاسم تبار، نبی‌الله، مفیدی، فرخنده، زاده محمدی، علی و قاسم تبار، عبدالله. (۱۳۹۰). تاثیر آموزش موسیقی در مهارت‌های پایه ریاضی کودکان پیش‌دبستان. *روانشناسی تحولی*. ۷ (۲۷): ۲۴۵-۲۵۴.
- قدرتی، مهدی، افروز، غلامعلی، شریفی درآمدی، پرویز، و هومن، حیدرعلی. (۱۳۹۰). تبیین خلاقیت دانش‌آموزان تیزهوش بر مبنای هوش، سن و رضامندی والدین آنان. *فصلنامه روانشناسی افراد استثنایی*. ۱ (۳): ۱-۲۲.
- کامکاری، کامبیز. (۱۳۹۷). روایی تشخیصی نسخه‌نویس هوش آزمای تهران-استانفورد-بینه در دانش‌آموزان با اختلال نقص توجه-بیش‌فعالی. *فصلنامه کودکان استثنایی*. ۱۸ (۳): ۱۵-۲۸.

- ملک پور، مختار. و نسائی مقدم، بیان. (۱۳۹۳). تاثیر شن بازی درمانی بر رشد شناختی کودکان ناتوان ذهنی آموزش پذیر. *مجله علمی- پژوهشی پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری*. ۱ (۶): ۱۵۴-۱۴۱.
- ملک پور، مختار. (۱۳۹۳). دایره المعارف کودکان با نیازهای خاص (استثنایی). با همکاری مژگان شوشتری، اصفهان: انتشارات دارخوین.
- مظلوم، سیده. مرجان، و رحیم زاده، سوسن. (۱۳۹۹). بازخورد والدین به سواد و مهارت‌های شناختی در کودکان پیش دبستانی. *روانشناسی تحولی*. ۱۶ (۶۳): ۲۸۹-۲۹۸.
- نجاتی، وحید. (۱۳۹۲). پرسش نامه توانایی‌های شناختی: طراحی و بررسی خصوصیات روانسنجی. *فصلنامه تازه‌های علوم شناختی*. ۱۵ (۲): ۱۹-۱۱.
- هادی پور، محبوبه، جمهری، فرهاد، و احدی، حسن. (۱۳۹۴). تاثیر برنامه آموزشی مادران مبتنی بر نظریه ذهنیت هوش دویک بر رفتارهای یادگیری فرزندان چهار تا شش سال. *فصلنامه روانشناسی تربیتی*. ۱۱ (۳۸): ۴۳-۶۶.

References

- Afrooz, G. A., Yazdan Panah, J., & Karimian, H. (2012). The effectiveness of mothers' knowledge enhancement program on the creativity of gifted children. *Education Strategies Quarterly*. 5 (1): 45-50. (In Persian)
- Ali Akbari, M., Alipour, A., & Dornajafi Shirazi, M. (2014). The effectiveness of storytelling on the components of moral intelligence of preschool girls in Isfahan city. *Two scientific-research quarterly journals of social cognition*. 2 (6): 33-43. (In Persian)
- Barclay, R. (2015). Education of children with attention deficit-hyperactivity disorder. Ahmed Abedi and Adila Shearba. Isfahan: Kavashiar. (In Persian)
- Breinholt, A., & Holm, A. (2020). Heterogeneous effects of less educated mothers' further education during early childhood on children's educational performance in adolescence. *Research in Social Stratification and Mobility*. 68, on page 100506.
- Byford, M., Kuh, D., & Richards, M. (2012). Parenting practices and intergenerational associations in cognitive ability. *International Journal of Epidemiology*. 14 (1): 263-272.
- Demir-Lira, O.E., Applebaum, L.R., Goldin-Meadow, Susan., & Levine, S.C. (2019). Parents' early book reading to children: Relation to children's later language and literacy outcomes controlling for other parent language input. *Developmental Science*. 22 (3): <https://doi.org/10.1111/desc.12764>.
- Friedman-Krauss, A., Bernstein, S., & Barnett, W.S. (2019). Early childhood education: three pathways to better health. preschool policy update. National Institute for Early Education Research.
- Ganzach, Y. (2010). Parents' education, cognitive ability, educational expectations and educational attainment: Interactive effects. *British Journal of Educational Psychology*. 70 (3): 419-441.
- Ghanai Chamanabad, A., & Karsheki, H. (2011). The effect of balanced sports movements on the objective intelligence of preschool children. *Clinical psychology research and counseling*. 1 (1): 167-178. (In Persian)
- Ghasem Tabar, M., Mofidi, F., Zadeh Mohammadi, A., & Ghasem Tabar, A. (2011). The effect of music education on the basic math skills of preschool children. *Evolutionary psychology*. 7 (27): 254-245. (In Persian)
- Ghodrati, M., Afrooz, G. A., Sharifi Daramadi, P., & Homan, H. A. (2011). Explaining the creativity of gifted students based on their intelligence, age and the consent of

- their parents. *Quarterly Journal of Psychology of Exceptional People*. 1 (3): 1-22. (In Persian)
- Hadipour, M, Jomahri, F., & Ahadi, H. (2015). The effect of mother's educational program based on Dewick's theory of intelligence mentality on the learning behaviors of four to six year old children. *Educational Psychology Quarterly*. 11 (38): 66-43. (In Persian)
- Heineck, G., & Anger, S. (2010). The returns to cognitive abilities and personality traits in Germany. *Labour Economics*. 17 (3): 535-546.
- Hijazi, E. (2012). Children's and teenagers' understanding of the concept of intelligence: Evolution of the implicit theory of intelligence. *Journal of Psychology and Educational Sciences*. 33 (2): 108-71. (In Persian)
- Horton, S. S. 2019, *The effects of early childhood education on academic outcomes*. Ph.D. Dissertation. Department of Educational Leadership, Mississippi State University. USA.
- Johnston, M. V. (2004). Clinical disorders of brain plasticity, *Brain Development*. 26 (2): 73-80.
- Kamkari, K. (2018). Diagnostic validity of the new version of the Tehran-Stanford-Bineh intelligence test in students with attention deficit hyperactivity disorder. *Exceptional Children's Quarterly*. 18 (3): 15-28. (In Persian)
- Khodadadi, J., Abedi, A., Malekpour, M., & Ghamarani, A. (2022). Compilation of a parenting behavior training package based on the lived experiences of parents with gifted preschool children. *Journal of psychology*. 26 (3): 221-212. (In Persian)
- Kukoja, K. (2019). The effect of early childhood education and care services in latvia. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 21 (2): 17-26.
- Malekpour, M. (2014). *Encyclopedia of children with special needs*. With the cooperation of Mozghan Shushtri. Isfahan: Darkhoin Publications. (In Persian)
- Malekpour, M., & Nasaj Moghadam, B. (2014). The effect of sand play therapy on the cognitive development of educable mentally disabled children. *Scientific-research journal of cognitive and behavioral sciences*. 1 (6): 154-141. (In Persian)
- Mazloum, S. M., & Rahimzadeh, S. (2020). Parents' feedback on literacy and cognitive skills in preschool children. *Evolutionary psychology*. 16 (63): 298-289. (In Persian)
- Modeste, J. M. (2016). *Effects of early childhood education on kindergarten readiness scores*. Ed.D. Dissertation. College of education, Walden University, USA.
- Nejati, V. (2013). Cognitive Abilities Questionnaire: Design and review of psychometric properties. *Cognitive science news quarterly*. 15 (2): 11-19. (In Persian)
- Prime, H., Wade, M., & Gonsalez, A. (2020). The link between maternal and child verbal abilities: An indirect effect through maternal responsiveness. *Developmental Science*. 23 (3): <https://doi.org/10.1111/desc.12907>.
- Rindermann, H., Hoang, Q.S.N., & Baumeister, A. E.E. (2013). Cognitive ability, parenting and instruction in Vietnam and Germany. *Intelligence*. 41 (5): 366-377.
- Seifi, F., & Saadatmand, Z. (2016). The effect of pretend games on visual-spatial intelligence of preschool children. *Preschool and elementary school studies quarterly*. 3 (9): 83-98. (In Persian)
- Sepasi, H., Shahni Yilaq, M., & Bagheri, S. (2009). Comparison of academic performance of first grade elementary school students according to gender and preschool education with intelligence control. *Journal of Educational Sciences of Shahid Chamran University of Ahvaz*. 16 (2): 112-93. (In Persian)
- Shakohi Yekta, M., Akbari Zardkhane., S., & Sohrabpour, G. (2015). The effectiveness of the thinking child training workshop on parents' parenting methods and preschool

- children's behavioral problems. *Children's Mental Health Quarterly*. 15 (3): 53-45. (In Persian)
- Shokohi Yekta, M., Parand, A., & Dargahi, M. (2016). Family-centered preventive interventions: impact on parent-child relationships and parenting methods. *Child Mental Health Quarterly*. 3 (2): 55-63. (In Persian)
- Shoushtari, M., Malekpour, M., Abedi, A., & Ghamarani, A. (2016). Investigating the effectiveness of Sternberg's successful intelligence program on working memory and executive functions of gifted preschool children. *Exceptional Children's Quarterly*. 16 (3): 5-14. (In Persian)
- Treat, A. E., Sheffield Morris, A., Williamson, A. C., Hays-Grudo, J., & Laurin, D. (2019). Adverse childhood experiences, parenting, and child executive function. *Early child development and care*. 189 (6): <https://doi.org/10.1080/03004430.2017.1353978>.
- Tze-king ng, D., Fisher, J., Lan AU, M., & Kailo, S. (2020). Parental perceptions of holistic early childhood education Hong Kong. *Educational Planning*, 27 (1): 49-60.
- Wei, W., Li, Y., & Hong-Ying, S. (2019). Predicting the growth patterns in early mathematics achievement from cognitive and environmental factors among Chinese kindergarten children. *Learning and individual differences*. 79.

The Effectiveness of the Parental Behavior Model Educational Package Based on the Lived Experiences of Parents with Gifted Children on the Cognitive Ability of Pre-school Children with Moderate Intelligence

Jamileh. Khodadadi¹, Ahmad. Abedi^{2*}, Mokhtar. Malekpour³ & Amir. Ghamarani⁴

Abstract

Aim: The purpose of this study was to investigate the effectiveness of the Parental behavior model educational package based on the lived experiences of parents with gifted children on the cognitive ability of pre-school children with moderate intelligence. **Method:** The research was applied and the experimental method (experimental and control group) was used. The statistical population consisted of all parents with preschool children and their children in Arak from October 2020 to October 2021. 20 parents and their children (9 girls and 11 boys) were randomly selected from a comprehensive preschool center and were divided into two experimental and control groups. Tehran-Stanford-Bineh intelligence scale was used to measure children's cognitive ability. Then the parents of the experimental group received 13 training sessions. At the end, the post-test was administered to all students. The data were analyzed using the statistical model of analysis of covariance and with the SPSS (version 26). **Results:** The findings showed that the educational package had a positive effect on non-verbal intelligence ($F=11/85$, $P<0/05$), verbal intelligence ($F=9/93$, $P<0/05$), total intelligence ($F=14/12$, $P<0/05$), fluid reasoning ($F=10/43$, $P<0/05$), knowledge ($F=9/33$, $P<0/05$), quantitative reasoning ($F=6/38$, $P<0/05$), visual-spatial processing ($F=9/70$, $P<0/05$) and working memory ($F=9/26$, $P<0/05$). **Conclusion:** in the golden age, with parent education and enriching the environment, it is possible to had positive effect on the development of children abilities and its positive consequences.

Keywords: parental behavior model, lived experience, cognitive ability.

1. Department of Psychology and Education of children with special needs, University of Isfahan, Isfahan, Iran

2. *Corresponding author: Associate Professor, Department of Psychology and Education of children with special needs, University of Isfahan, Isfahan, Iran

Email: a.abedi@edu.ui.ac.ir

3. Professor, Department of Psychology and Education of children with special needs, University of Isfahan, Isfahan, Iran

4. Associate Professor, Department of Psychology and Education of children with special needs, University of Isfahan, Isfahan, Iran